



euro | guidance

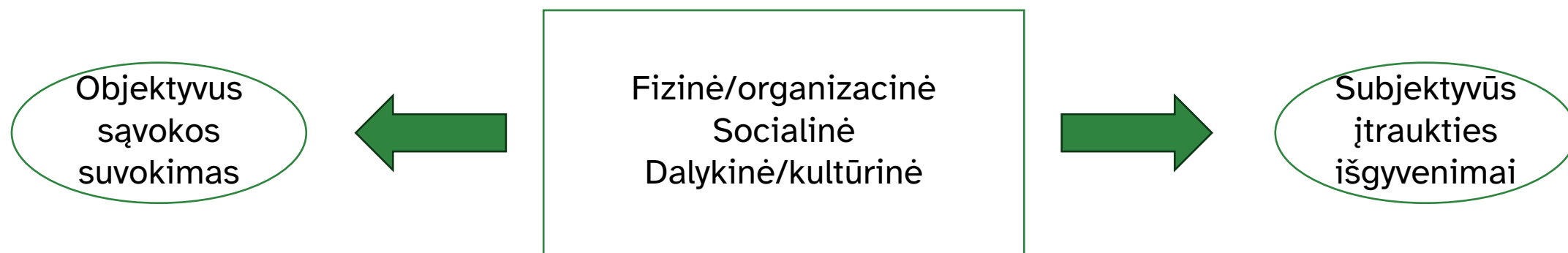
Mokinių, turinčių intelekto negalia, įtraukiojo ugdymo organizavimo galimybės: pagrindinės priemonės ir metodai

Dr. Ieva Kuginytė-Arlauskienė
Stord(Norvegija), 2025



Įtraukiojo ugdymo apibrėžtis

Įtraukties sąvoką galima suskirstyti į objektyviają ir subjektyviają. Jei pradėsime nuo fizinės ir (arba) organizacinės, socialinės ir profesinės ir (arba) kultūrinės įtraukties, visos trys šios dimencijos turi ir objektyviają, ir subjektyviają pusę.



Keletas bendrųjų sėkmingos įtraukties elementų

Ugdymo proceso pritaikymą ir individualizavimą siekite su vaikų poreikiais ir gebėjimais.

Vaikas turėtų turėti galimybę būti aktyviu dalyviu, kuriant įtrauktį.

Stenkitės užmegzti gerus santykius su vaiku ar mokiniu. Ši atsakomybė tenka jums, o ne vaikui ar mokiniui.

Ugdymo pritaikymas ir individualizavimas turi būti trumpalaikio ir ilgalaikio planavimo dalimi.

Ugdymo pritaikymas ir individualizavimas turi būti nuolatos vertinamas ir kooreguojamas atsižvelgiant į vaiko raidą ir poreikius.

Mokinių įvairovė – į ką reikėtų atkreipti dėmesį

Kaip įsitraukiama į procesą – kokie metodai, kokio pobūdžio užduotys ir kokia aplinka padeda

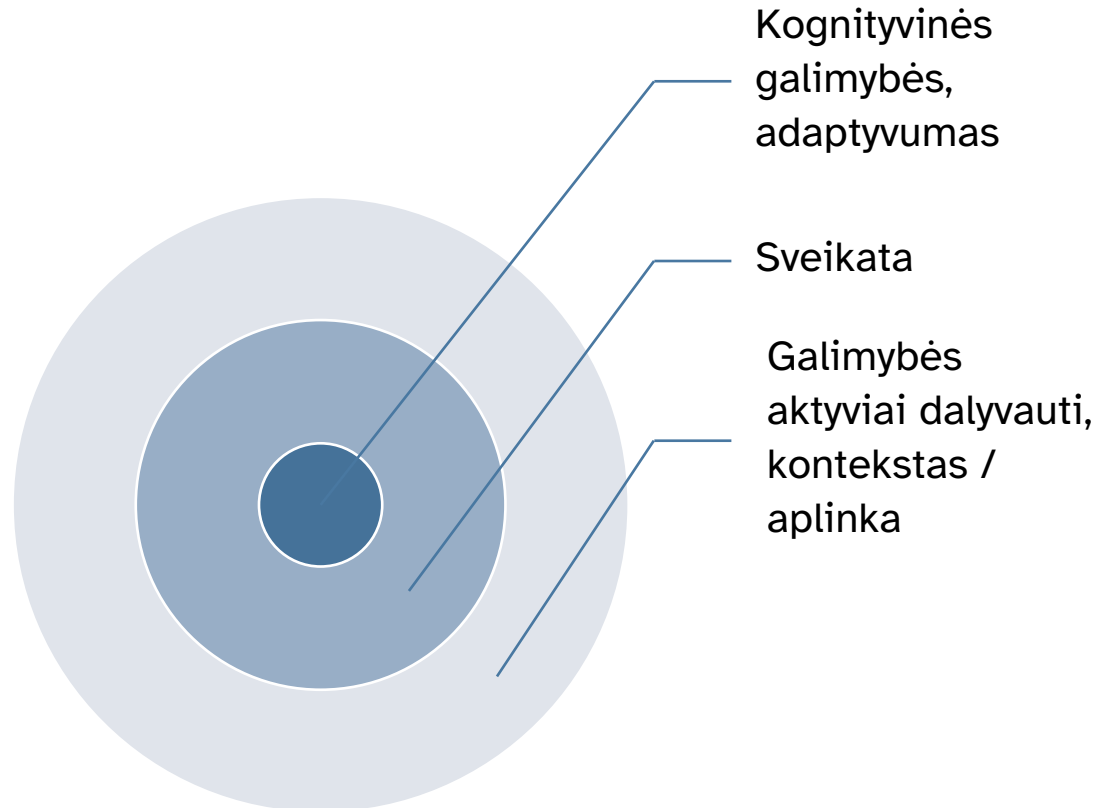
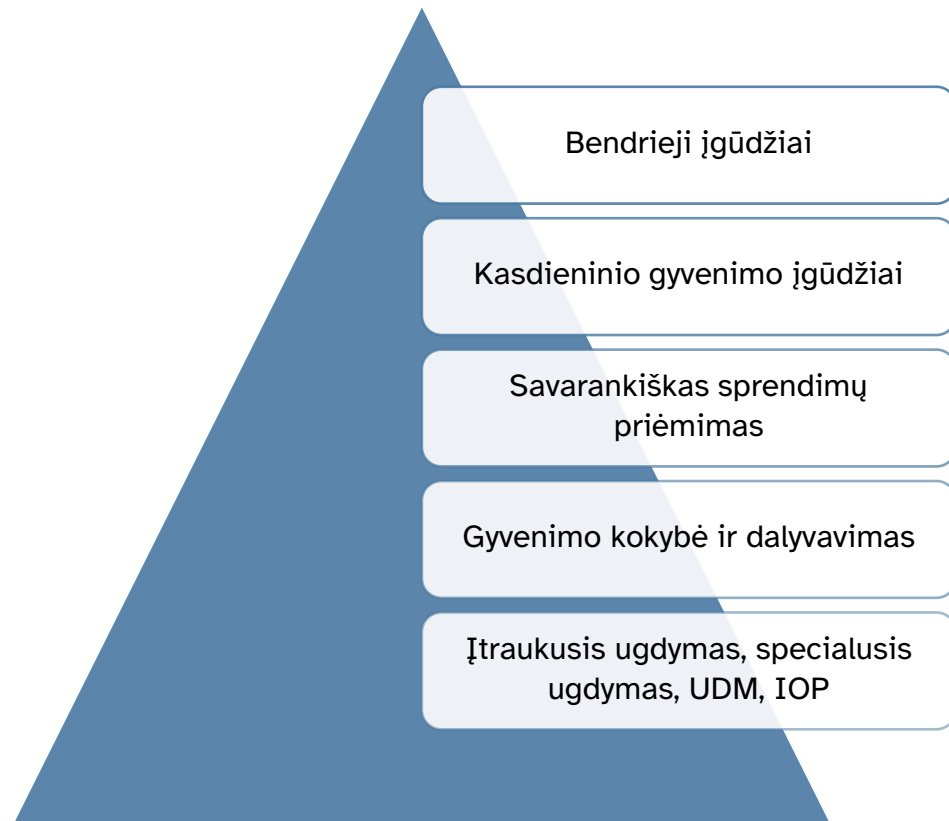
Kaip analizuojama medžiaga ir kokie mokymosi būdai paremia supratimą

Kur yra supratimo riba, kelianti iššūkį

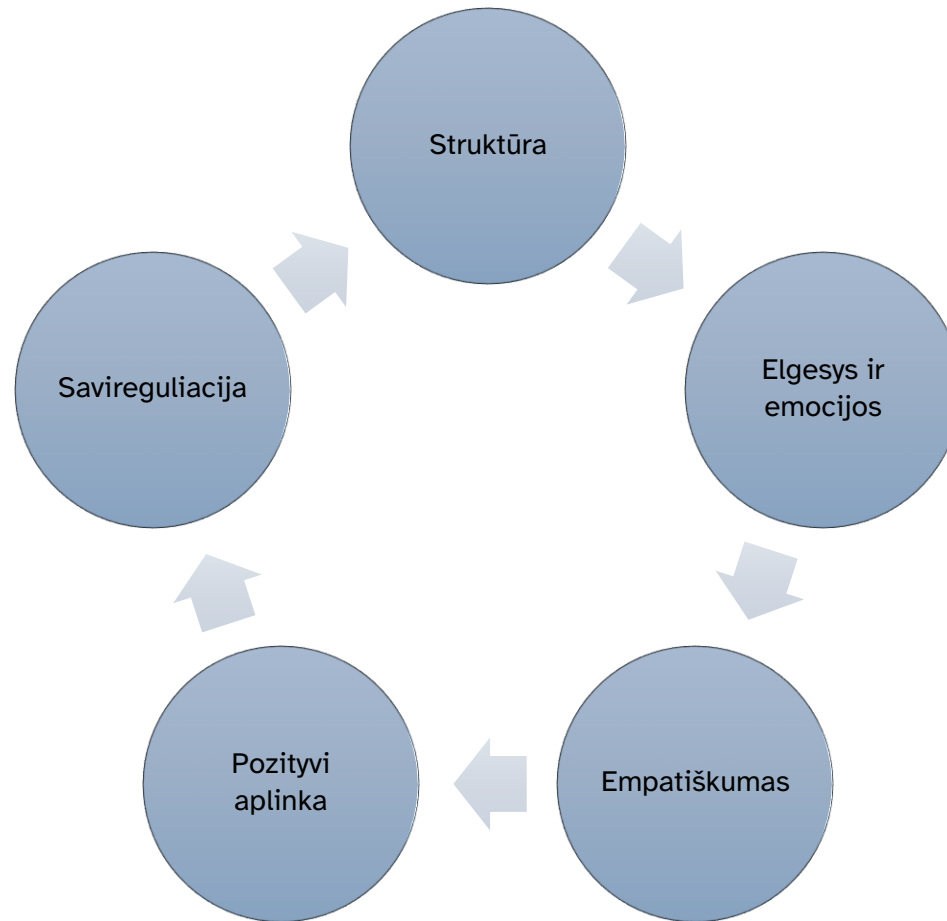
Kokio pobūdžio barjerai ir kodėl – svarbu atkreipti dėmesį į mąstymo, kalbos supratimo, atminties, dėmesio koncentravimo ypatumus

Kokio pobūdžio pagalba padėtų (turinio derinimas, lankstus tikslų modeliavimas, mokymosi įgūdžių ir strategijų suformavimas, priemonės, žodynai, kt.).

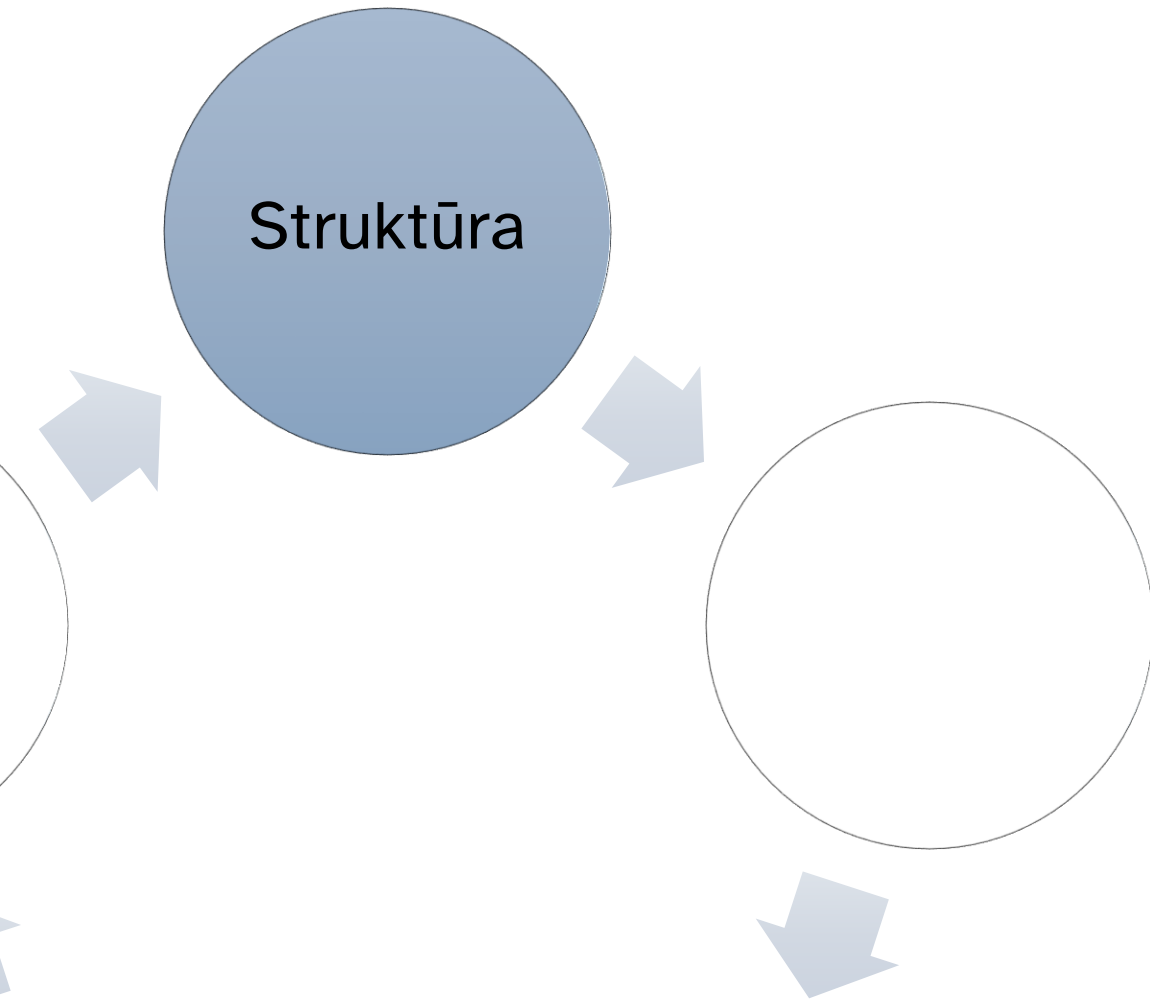
Santykis tarp galimybių ir tikslų



Nuo ko pradedame darbą?



Nuo ko pradedame darbą?



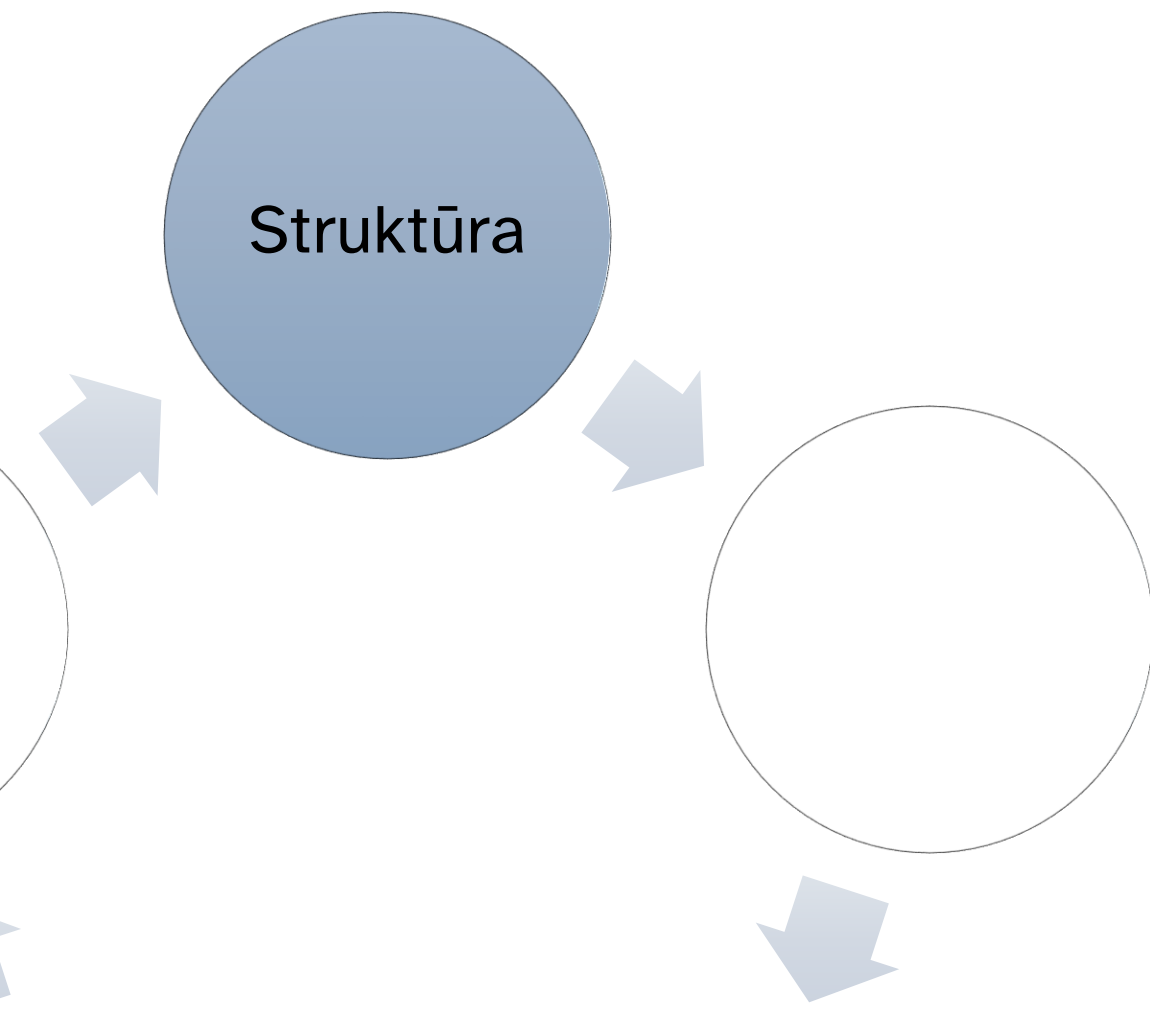
Struktūra suteikia saugumo jausmą ir leidžia vaikams numatyti įvykius, kas padeda mažinti nerimą ir stresą.

Aiškiai struktūruota aplinka padeda suprasti, kas vyksta, ko tikimasi ir kas bus toliau.

Siekiant geresnio mokinių suvokimo, mokymosi ir bendravimo, būtina:

- pritaikyti mokymo aplinką,
- naudoti individualizuotas programas,
- taikyti įvairius mokymo būdus.

Nuo ko pradedame darbą?



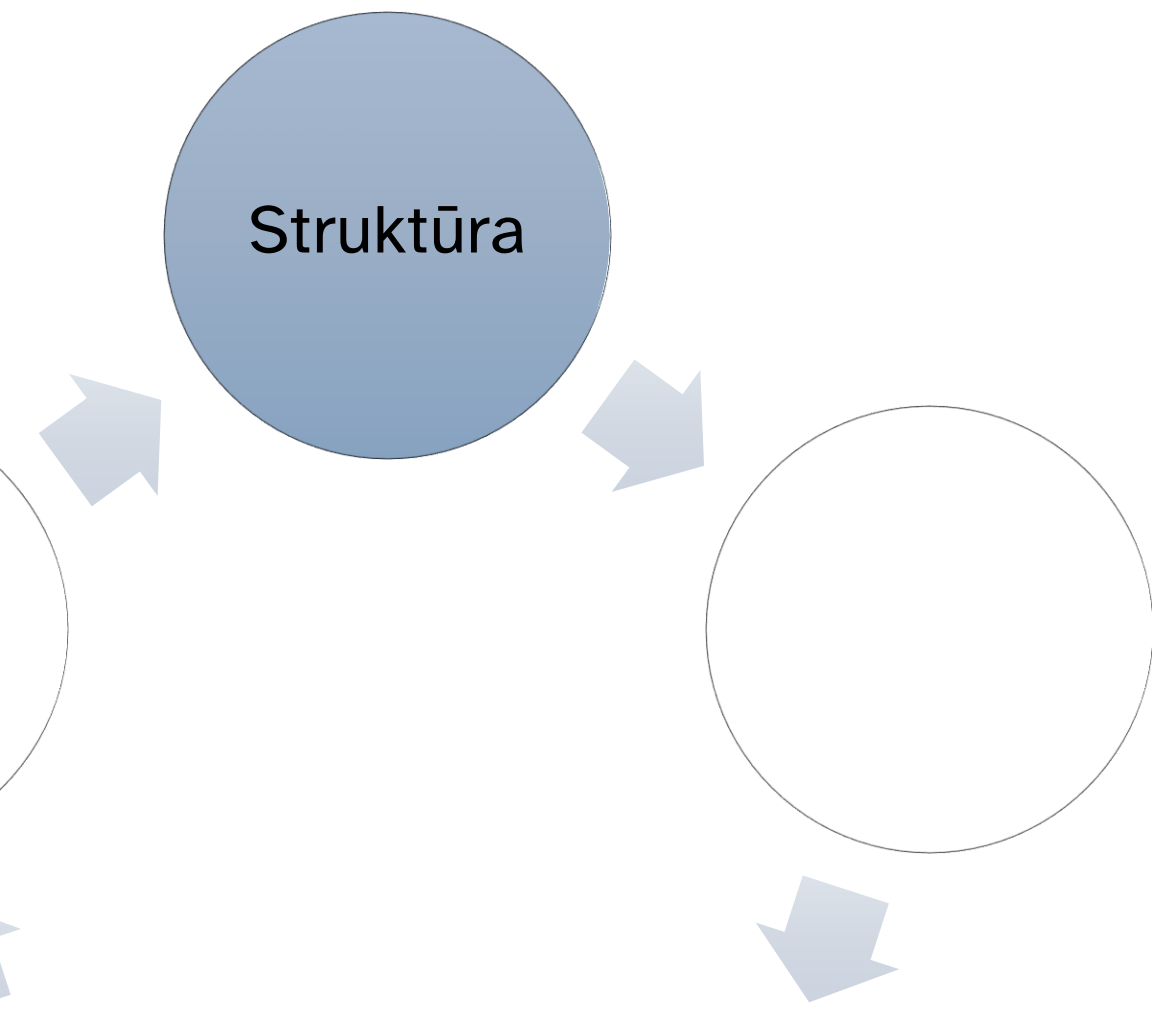
Nežinojimas, kas laukia, laisvas pasirinkimas be aiškių ribų – visa tai gali kelti nerimą vaikams su intelekto negalia.

Aiškumas padeda sumažinti priklausomybę nuo suaugusiųjų raginimų ir priminimų.

Aiškūs atsakymai į pagrindinius klausimus:

- Kur aš turiu būti?
- Ką turiu daryti?
- Kiek turiu padaryti?
- Kiek tai užtruks?
- Kaip žinosiu, kad baigiau?

Nuo ko pradedame darbą?

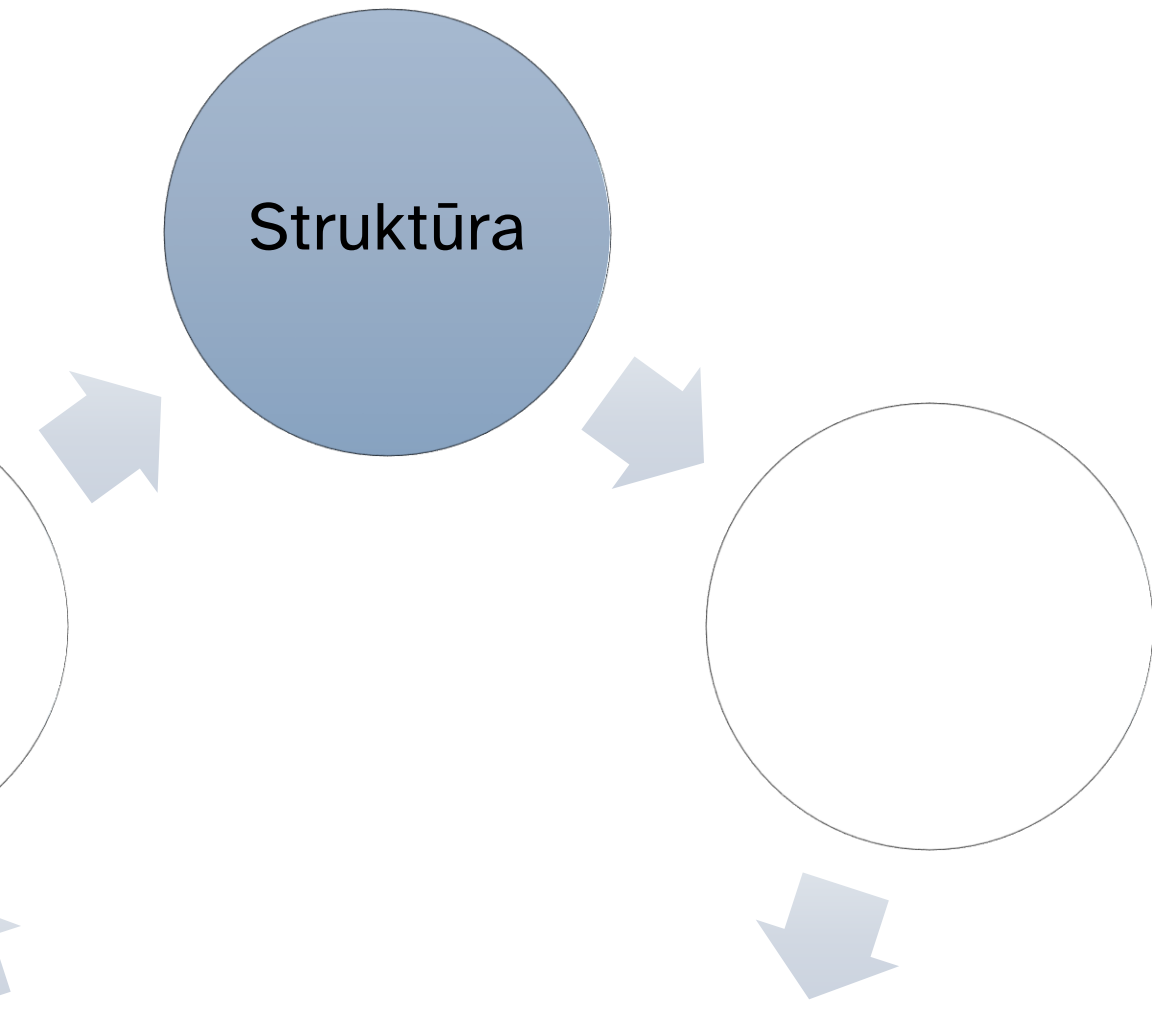


Praktiniai sprendimai:

- Vizualūs tvarkaraščiai – kas, kada ir kur vyksta.
- Dienotvarkė ir taisyklės – aiškiai pateiktos ir nuolat kartojamos.
- Aiškūs ir konkretūs nurodymai.
- Paprasta, trumpa, tiksli kalba – vengiant perkeltinių prasmų.

Nuo ko pradedame darbą?

Struktūra

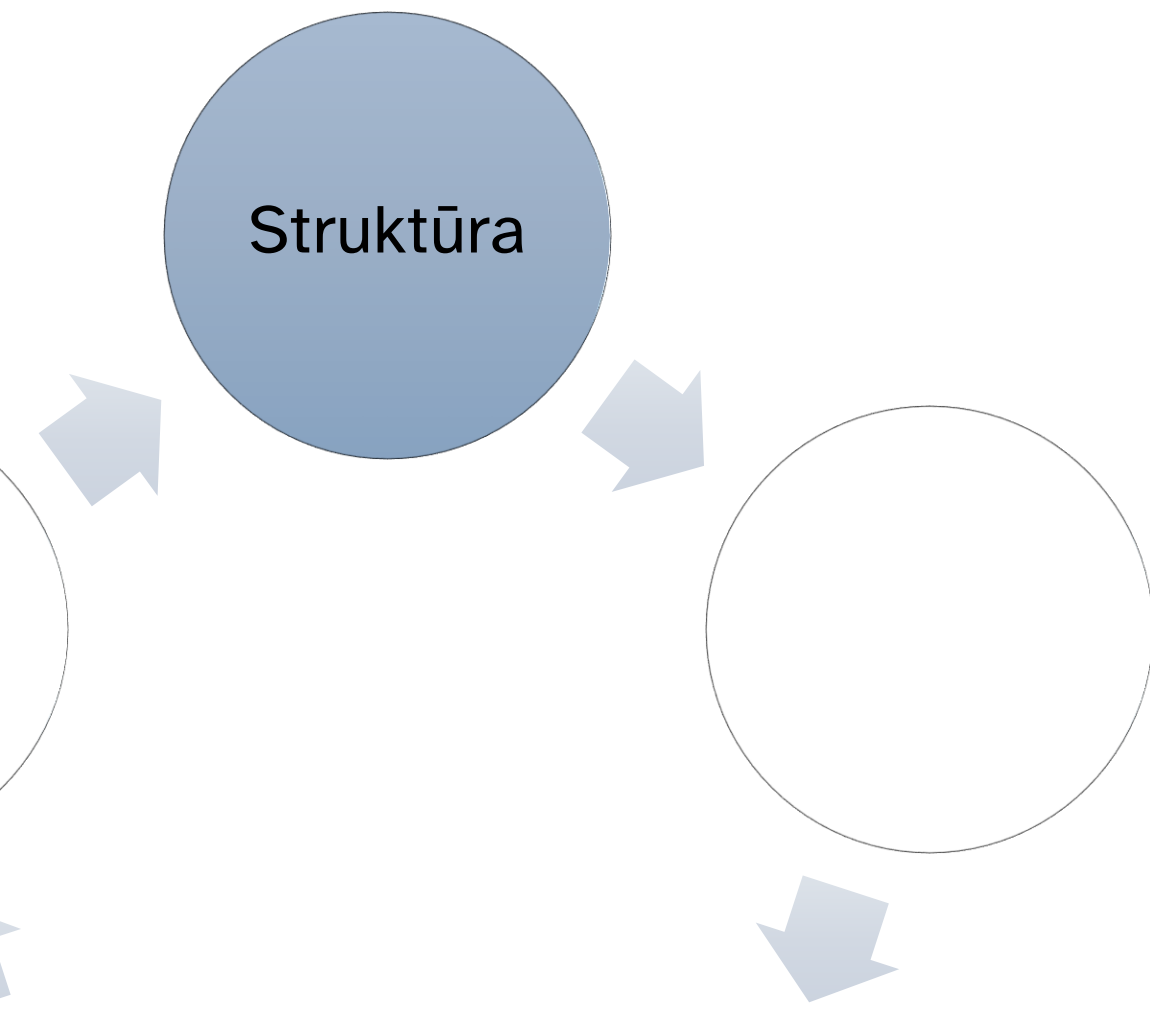


Kas	Aprašykite užsiėmimo turinį	Vizualizuoti
Kur	Nurodykite tikslią darbo vietą / vietas	
Kodėl	Koks kiekvienos užduoties tikslas?	
Kas	Kas dirbs kartu su mokiniu (mokytojai, padėjėjai, bedraklasiai)?	
Kaip	Kaip mokinys turės atlikti užduotį?	
Kiek ilgai	Kiek viskas tęsis?	
Kas bus po to	Kokie užsiėmimai bus po to?	

Nuo ko pradedame darbą?

Kas	Mokausi skaičiuoti iki 10	
Kur	Klasėje	
Kodėl	Mokysiuosi šiandien skaičiuoti iki 10	Kad galėčiau suskaičiuoti žaislus ar pirštukus
Kas	Mokytoja Rasa. Aš būsiu kartu su Jonu ir Daiva. Man padės teta Dalia.	 
Kaip	Mokytoja Rasa paaiškins kaip skaičiuoti iki 10. Žaisime žaidimą Vėliavos.	  
Kiek ilgai	4 pamoka	
Kas bus po to	Po to keliausiu į prailgintos dienos grupę	

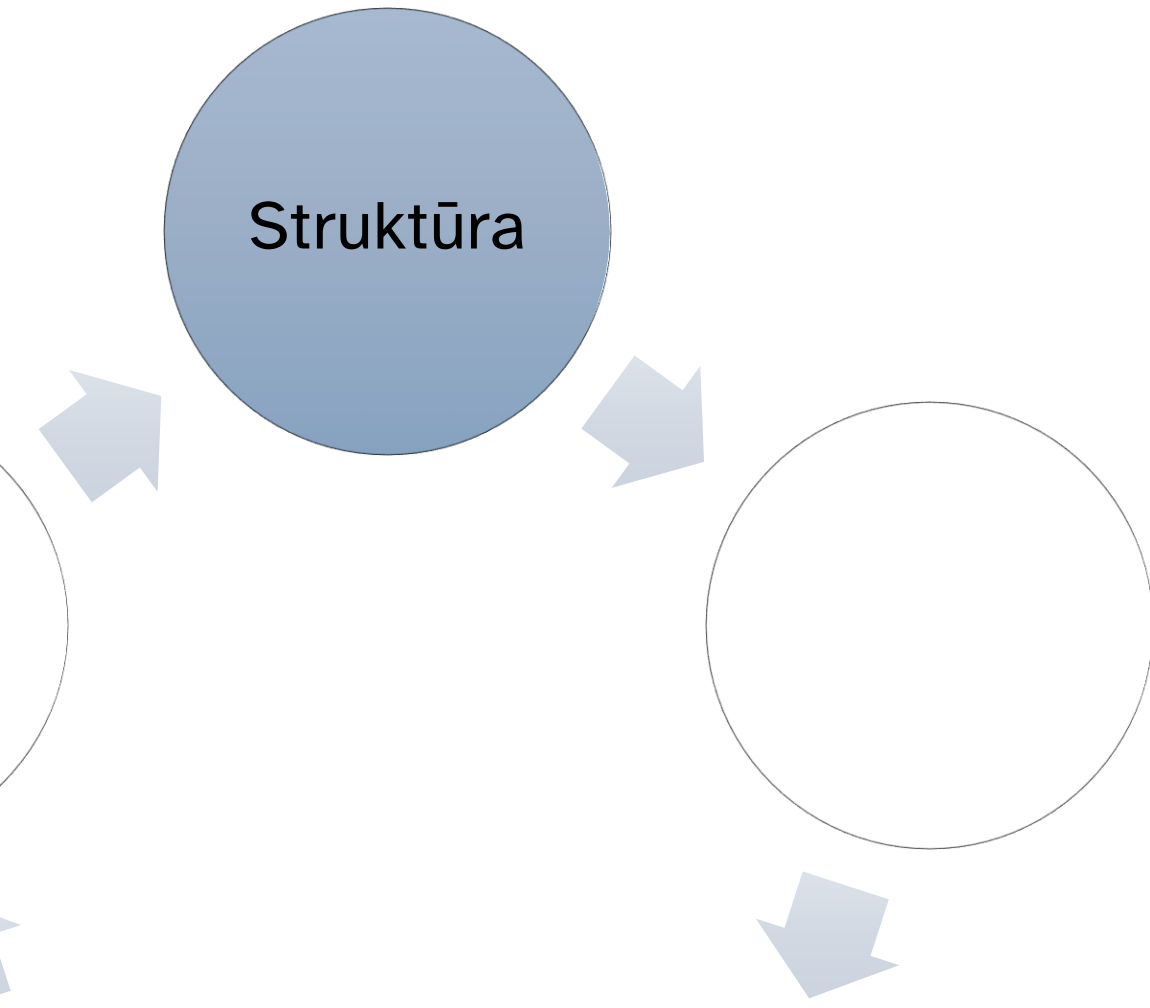
Nuo ko pradedame darbą?



Efektyvi komunikacija su vaikais:

- Duokite vaikui laiko apdoroti informaciją – kalbėkite trumpai, palaukite.
- Įsitikinkite, kad jūsų kalba buvo suprasta.
- Naudokite aiškią kūno kalbą, vaizdinius, lytėjimo priemones.
- Visada pradėkite nuo vardo – tai padeda įtraukti vaiką.
- Žiūrėkite vaikui į akis – palaikykite akių kontaktą.
- Venkite kelių nurodymų vienu metu – išskaidykite juos.

Nuo ko pradedame darbą?



Mokymo strategijos:

- Kiekvieną įgūdį mokykite žingsnis po žingsnio.
- Kartokite veiksmus – nuoseklus kartojimas yra būtinas.
- Modeliuokite veiklą – aiškiai išsakykite savo mintis.
- Įtraukite strategijas, padedančias prisiminti, ką reikia atlikti (pvz., kontroliniai sąrašai, ženklai, vaizdinės užuominos).

Nuo ko pradedame darbą?

Emocinis saugumas ir pasitikėjimo stiprinimas:

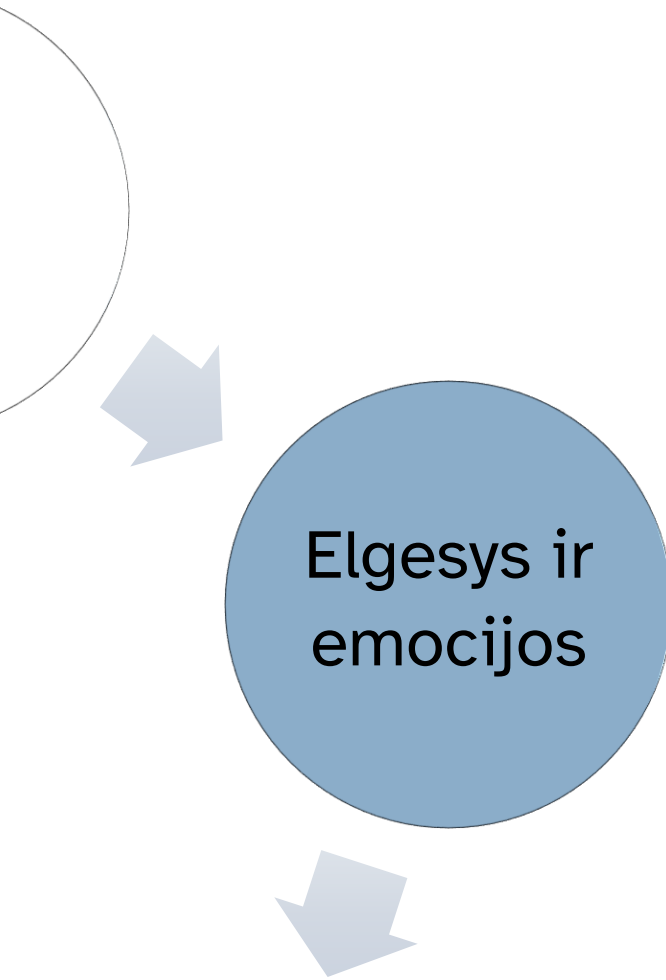
- Naudokite padrąšinimus ir pagyrimus, kad skatintumėte vaikų pasitikėjimą savimi ir savigarbą.
- Įsitraukite atkakliai, bet jautriai, kad didintumėte sąveiką ir vidinę motyvaciją.
- Pasitelkite vaiko stipriąsias puses ir interesus kaip motyvacinį šaltinį.

Užimtumas ir aktyvus dalyvavimas:

- Užtikrinkite, kad vaikas visada turėtų kuo užsiimti, net jei užduotis jau baigta ar laukia dėmesio.
- Neleiskite vengti naujos veiklos, bet jautriai padėkite patirti ir atrasti ją pozityviai.

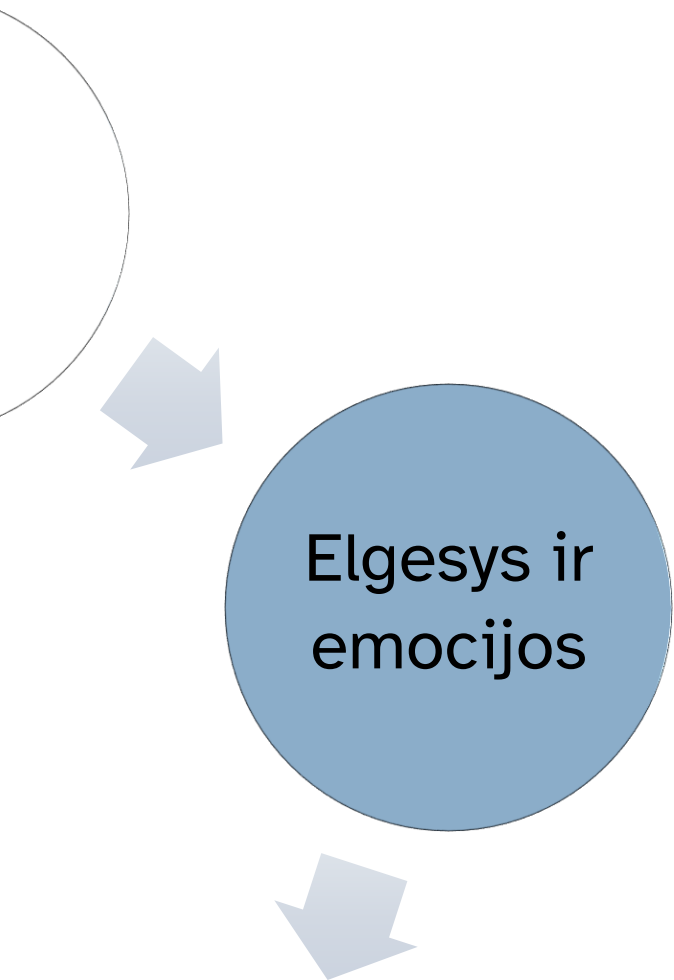
Taisyklių taikymas ir nuspėjamumas:

- Būkite nuoseklūs, taikydami taisykles – reguliariai jas priminkite.
- Naudokite struktūrą, nuspėjamumą ir pagrindines taisykles, kad padėtumėte vaikui valdyti emocijas.



Elgesys ir
emocijos

Nuo ko pradedame darbą?



Pagalba ir parama turi padėti siekti savarankiškumo, o ne trukdyti mokiniui vystytis.

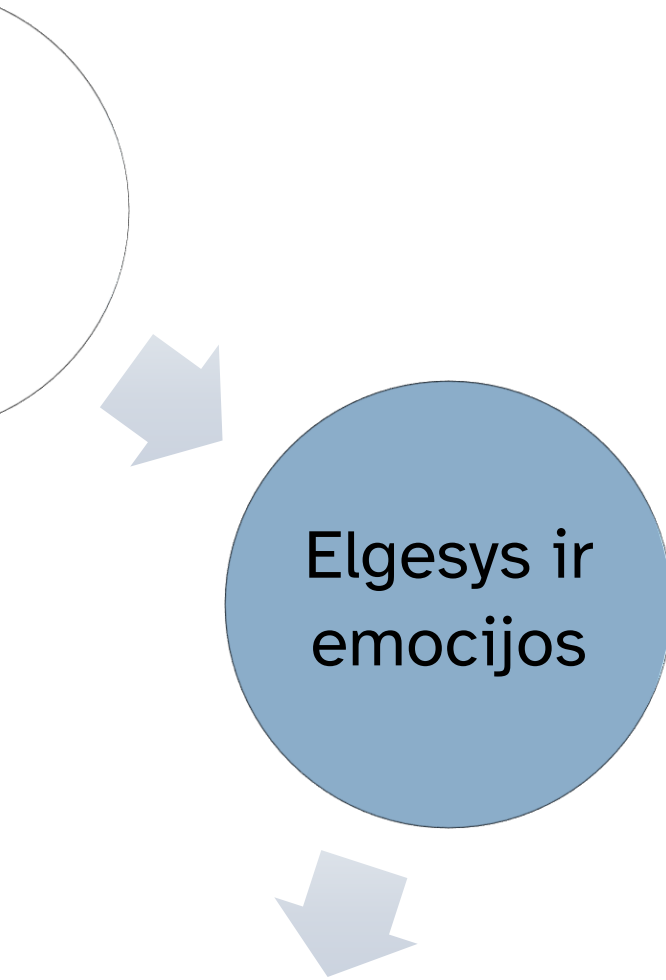
Nuo ko pradedame darbą?

Pozityvaus elgesio skatinimas:

- Jei įmanoma, ignoruokite smulkų netinkamą elgesį, o vėliau aptarkite emocijas ir alternatyvius reagavimo būdus.
- Naudokite humorą (be sarkazmo) ir temos keitimą, kad nukreiptumėte dėmesį.
- Po bet kokio incidento raskite progą pagirti.
- Dienos pabaigoje visada pastebėkite ką nors pozityvaus.

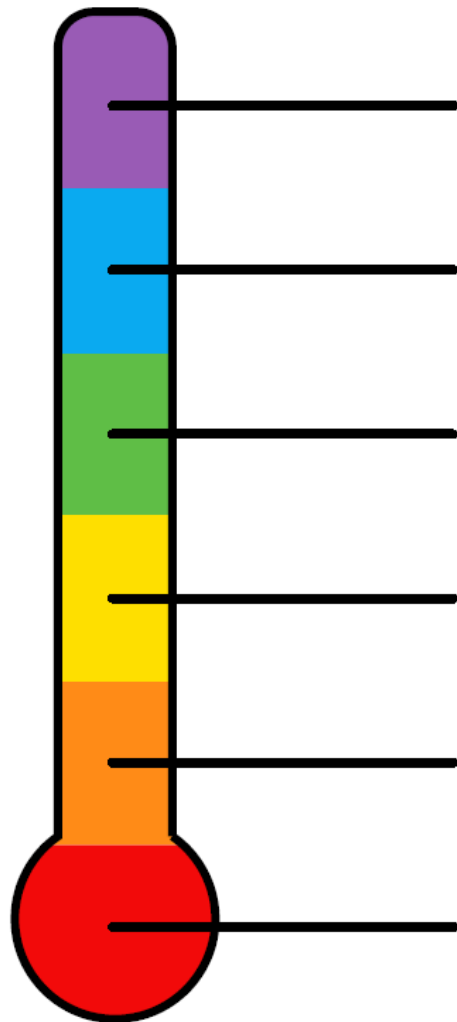
Reagavimas į nerimą:

- Prieikite prie mokinio ramiai, paklauskite, ar reikia pagalbos, jei ne – duokite erdvės.
- Naudokite neverbalinius paskatinimus, pvz., iškeltas nykštys, „duok penkis“.



Elgesys ir
emocijos

Emocijos

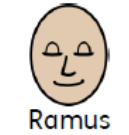


6



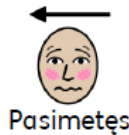
Linksmas

5



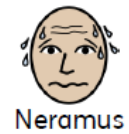
Ramus

4



Pasimetęs

3



Neramus

2

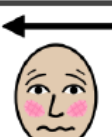


Bijau

1



Piktas

	Esu linksmas
	Esu ramus
	Esu pasimetęs
	Man neramu
	Aš bijau
	Aš esu piktas

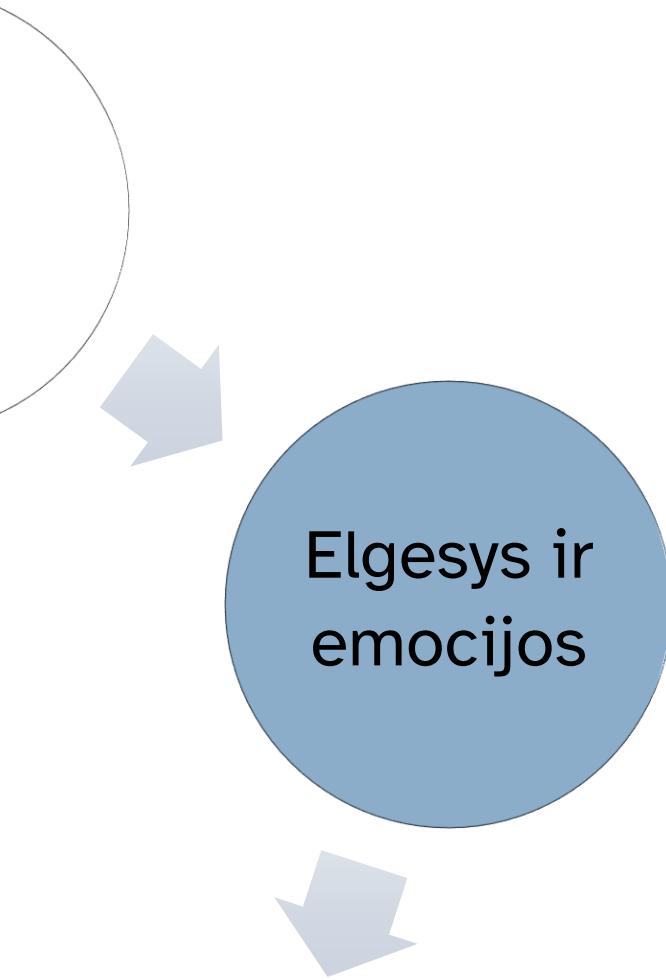
Nuo ko pradedame darbą?

Elgesio valdymas pykčio metu:

- Parodykite supratimą, kodėl mokinys pyksta.
- Pasiūlykite alternatyvius būdus išreikšti pyktį, pvz., žodžiais ar piešiniais.
- Turėkite paruoštą pabėgimo planą, pvz., ramią veiklą.
- Neužsitraukite pykčio – parodykite, kad santykiai išlieka geri.

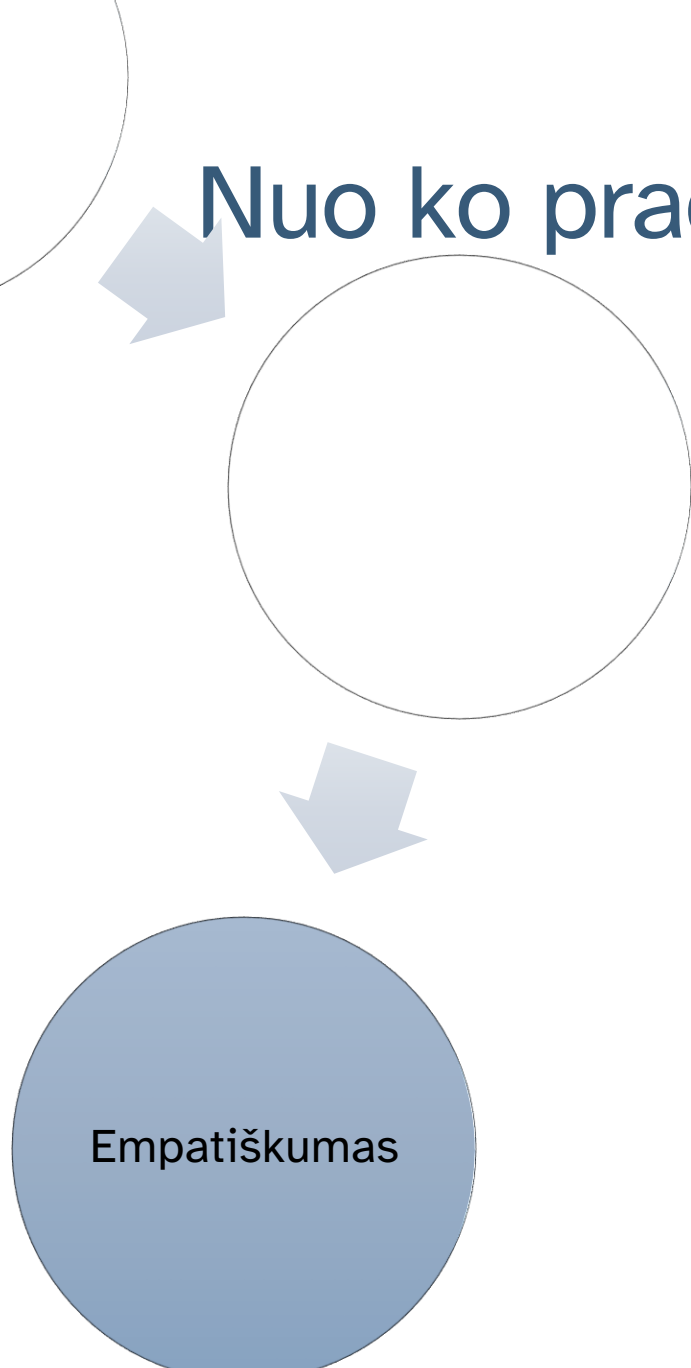
Refleksija ir įtraukimas:

- Po konflikto aptarkite su grupe, kas galėjo sukelti pyktį:
 - Gal tai buvo jų veiksmai?
 - Gal nesusipratimas?
 - Gal galima pasiūlyti būdų, kaip to išvengti ateityje?



Elgesys ir
emocijos

Nuo ko pradedame darbą?



The diagram consists of a large white circle at the top and a blue circle at the bottom. A grey arrow points from the top circle to the bottom circle. The bottom circle contains the text 'Empatiškumas'.

Vaiko pasaulio supratimas:

- Išsiaiškinkite, kaip mokinsys mąsto, mokosi, jaučia, bendrauja ir patiria pasaulį.
- Įsijauskite į jų situaciją – stenkitės suprasti jų kasdienybę, sunkumus ir džiaugsmus.
- Pagrindiniai klausimai padedantys suprasti vaiką:
 - Kaip jie mąsto?
 - Kaip jie jaučiasi?
 - Kas juos neramina ar daro nelaimingus?
 - Kas jiems patinka ir teikia džiaugsmo?

Pozityvaus požiūrio ugdymas:

- Rodykite gerus pavyzdžius, kaip priimti ir palaikyti vieni kitus.
- Pagirkite skirtumus – skatinkite pozityvų požiūrį į įvairovę.
- Padėkite vaikams atpažinti ir vertinti tiek savo, tiek kitų išskirtinumus.

Pagarba ir priėmimas:

- Gerbkite kiekvieną vaiką ir jo teisę būti kitokiu.
- Prisiminkite: visi žmonės turi gerų ir blogų dienų – tai normalu.

Empatiškumas

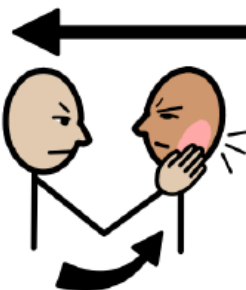
Socialinės istorijos pavyzdys



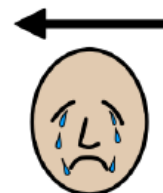
Aš esu
pavargusi



Per daug
triūkšmo



Aš mušu



Ona
verkia



Aš liūdna



Aš
atsiprašau



Aš
apkabinu
Oną



Mes
draugaujame

Nuo ko pradedame darbą?

Pozityvi, struktūruota ir pritaikyta aplinka padeda vaikams, turintiems intelekto negalią, geriau orientuotis, jaustis saugiai ir mažina mokymosi kliūtis. Tinkamai suplanuota aplinka gali ženkliai prisidėti prie jų sėkmės.

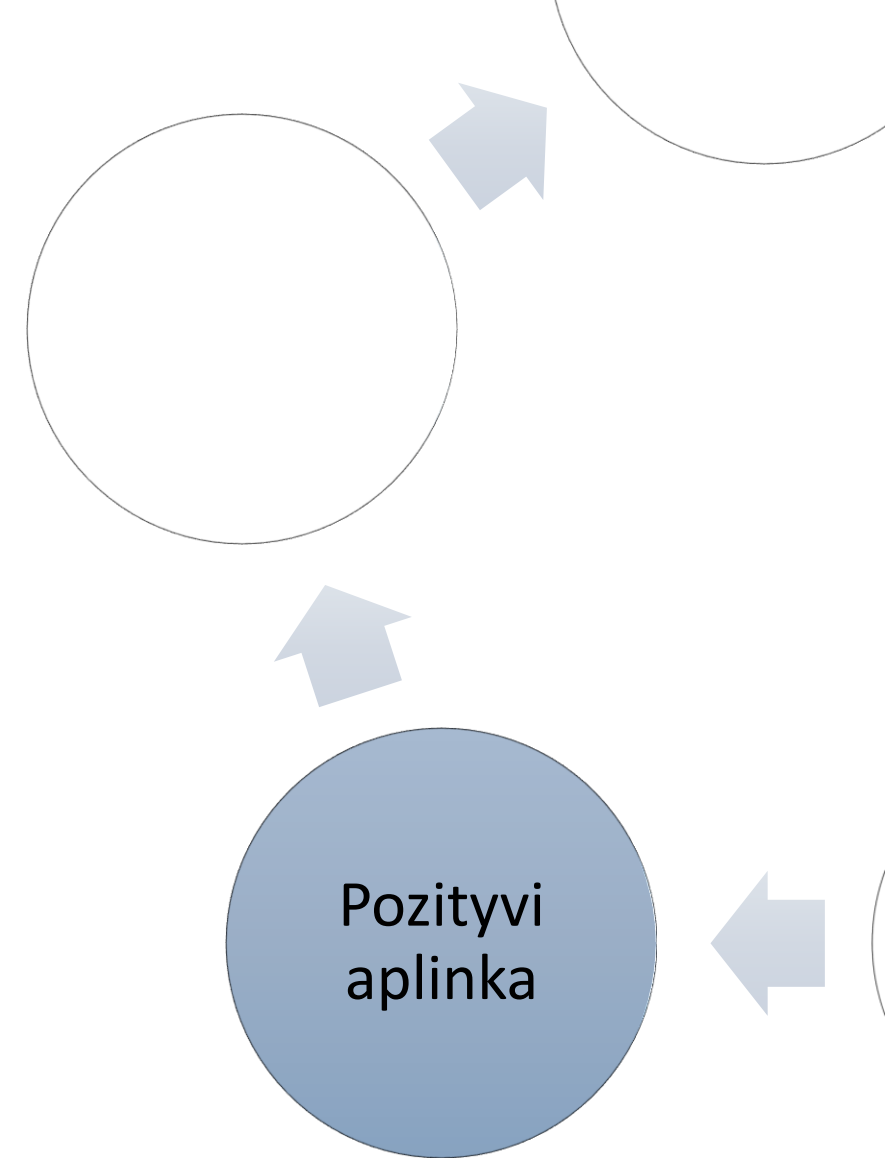
Sensorinės ir pažintinės apkrovos valdymas:

- Dekoracijų ir ekspozicijų ribojimas padeda išvengti vizualinės perkrovos, kuri gali trikdyti vaikus, turinčius autizmo spektro sutrikimų, ADHD ar sensorinio jautrumo.
- Spalviniai kontrastai turi būti apgalvoti – vengiant juodo teksto ant balto fono galima padėti disleksiją ar DLD turintiems mokiniams.

Struktūros ir nuspėjamumo užtikrinimas:

- Vizualiniai dienos tvarkaraščiai (naudojant paveikslėlius, simbolius) padeda mažinti nerimą, didina nuspėjamumą ir skatina savarankiškumą, ypač vaikams su autizmu, ADHD ar nerimo sutrikimais.
- Vaizdinės priemonės – svarbi pagalba vykdant nurodymus vaikams, turintiems bendravimo sunkumų ar kognityvinių apribojimų.

Individualios, ramesnės darbo vietos suteikia galimybę atsitraukti, susikaupti ar nusiraminti.



Nuo ko pradedame darbą?

Ramus ir priimantis bendravimas:

- Bendraukite ramiai, nesmerkiančiai, priimančiai – tai padeda sumažinti mokinio įtampą ir baimę.
- Svarbiausia – nekonfliktiškumas ir nuoširdus emocinis palaikymas kiekvienoje situacijoje.

Jutiminio poveikio supratimas:

- Įvertinkite aplinkos veiksnius, kurie gali sukelti diskomfortą ar nerimą (per didelė šiluma, triukšmas, aštrūs kvapai, per daug šviesos, lytėjimo stimulai).
- Esant poreikiui – sumažinkite dirgiklius arba pasiūlykite vaikui laikinai pasitraukti į ramesnę zoną.

Palaipsnis pasirengimas sudėtingoms užduotims. Prieš pateikiant nerimą keliančius pratimus, duokite galimybę vaikui:

- juos pasipraktikuoti saugioje aplinkoje,
- žinoti, kas jo laukia – naudokite vaizdinę informaciją, demonstruokite, modeliukite.



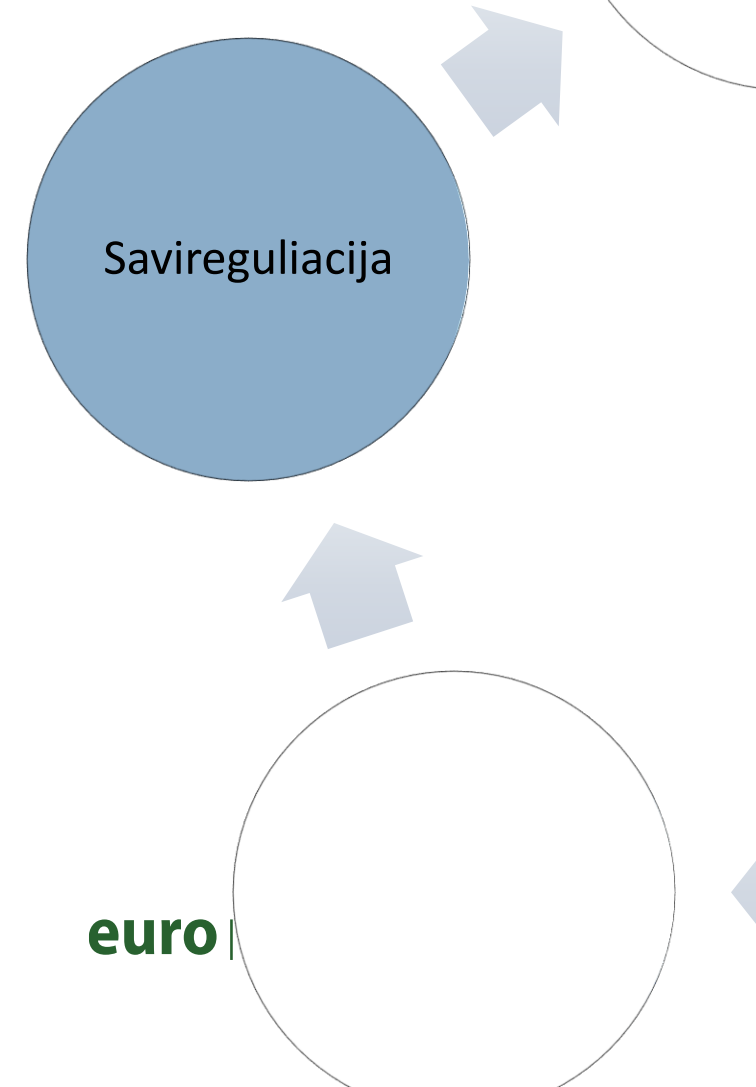
Nuo ko pradedame darbą?

Savireguliacijos strategijų mokymas:

- Mokiniai turi būti mokomi konkrečių savęs nuraminimo strategijų: pvz., gilaus kvėpavimo, susikaupimo pratimų, jutiminių priemonių naudojimo.
- Sąmoningumo (mindfulness) ir atsparumo ugdymas padeda jiems atpažinti emocijas ir pasirinkti tinkamą elgesį.

Įtraukianti ir pagarbi aplinka:

- Ugdyskite klasėje pagarbą įvairovei, mažinkite diskriminaciją.
- Skatinkite visų mokinių įsitraukimą, parodykite, kad kiekvienas turi vietą bendruomenėje, nepriklausomai nuo gebėjimų.



Nuo ko pradedame darbą?

Sukurkite aplinką, kurioje mokinys jaustųsi laukiamas:

- naudokite svetingumo ženklus (pvz., sveikinimo simbolius),
- įrenkite vizualinės komunikacijos sistemą ant sienos (paveikslėlius, ženklus).

Reguliariai tikrinkite aplinkos dirgiklius, galinčius blaškyti dėmesį:

- triukšmas, per didelė šviesa ar karštis, stiprūs kvapai, netvarka.

Jūsų elgesys – pavyzdys vaikui:

- Būkite ramūs, aiškūs ir neskubantys – tai padeda vaikui nusiraminti ir jaustis saugiai.
- Atkreipkite dėmesį į savo manieras ir išvaizdą - neutrali apranga, švelnūs kvapai, pagarbus bendravimo tonas.
- Jei reikia, būkite šalia mokinio, bet be fizinio kontakto, nebent esate tikri, kad tai jam priimtina.



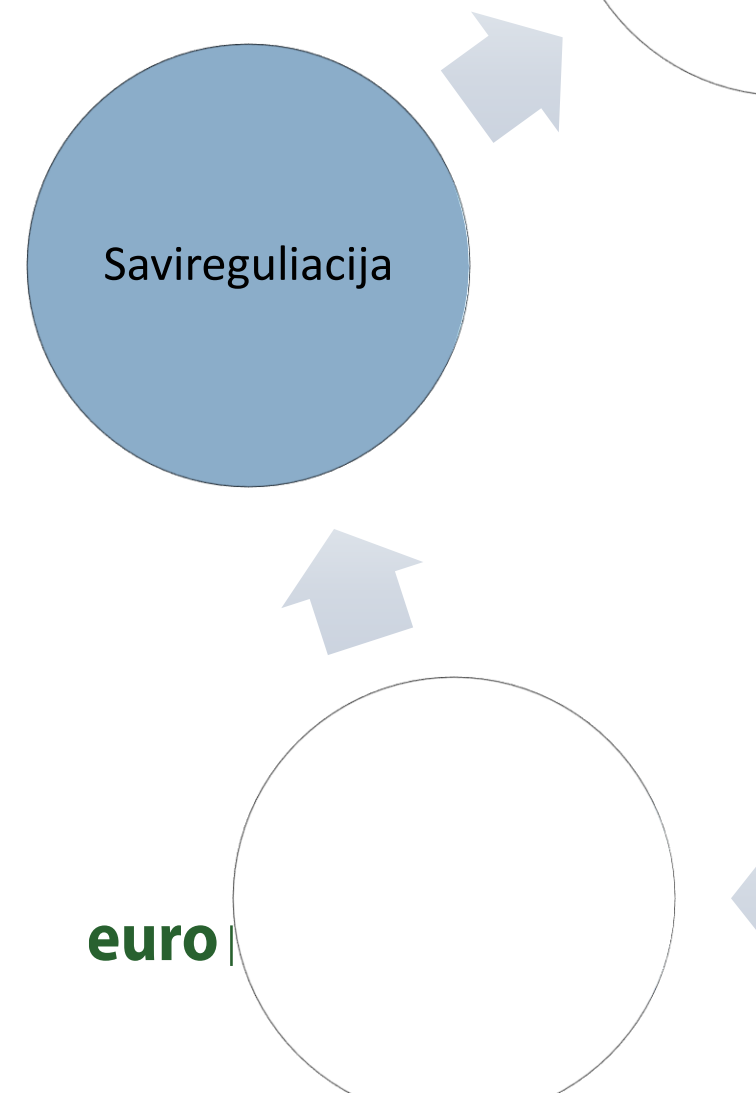
Nuo ko pradedame darbą?

Individualūs poreikiai klasėje:

- Parinkite tinkamą vietą klasėje – pagal mokinio regėjimą, klausą, dėmesio koncentracijos lygį ir poreikį būti arčiau/atokiau.
- Venkite dviprasmiškų frazių. Kalbėkite aiškiai ir paprastai: Užuoť sakę: „Nustok bėgioti“, sakykite: „Eik“.

Funkcinė mokymosi aplinka:

- Per daug stimuliacijos – išblaško.
- Per mažai veiklos – skatina elgesio problemas.
- Užtikrinkite, kad kiekvienas mokinys turėtų tinkamą darbo krūvį.



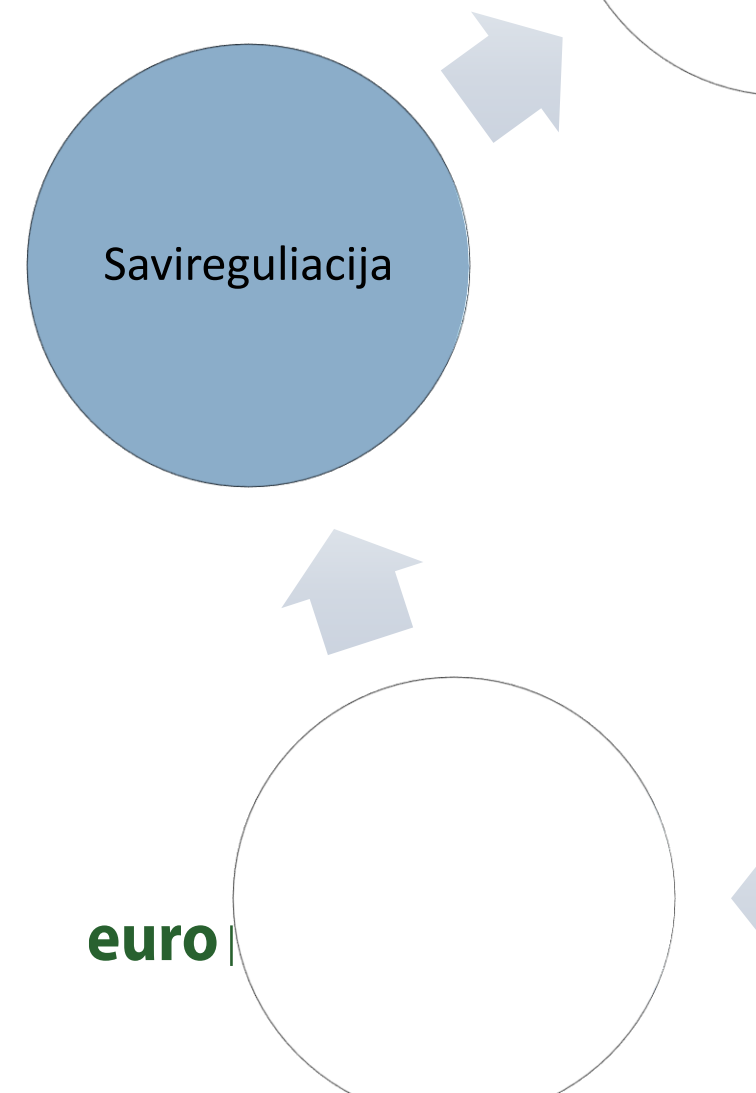
Nuo ko pradedame darbą?

Rami zona stresui mažinti:

- Įrenkite ramią erdvę, kur mokinys galėtų atsitraukti – tai pagalbos priemonė, o ne bausmė.
- Ši erdvė turi padėti atgauti pusiausvyrą, o ne izoliuoti.

Pozityvus požiūris į elgesio iššūkius:

- Reaguokite su empatija, palaikymu, be bausmių.
- Fizinės ar žodinės bausmės – nepriimtinos.
- Mokytojas yra atsakingas už santykių kūrimą – vaikas turi jaustis saugus ir priimtas.



Dėkoju už jūsų dėmesį!

ievakuginyte@gmail.com